

wywozu alkoholu podane w tabelce obok. Alkohole o mocy powyżej i poniżej 22% można ze sobą zestawiać w ramach 100% limitu. Przykładowo, możliwy jest przewóz 0,5 l wódki 40% (połowa limitu) oraz 1 l likieru 18% (również połowa limitu). Wino i piwo traktowane są osobno i mają swoje ograniczenia wwozu. Limit przywozu papierosów zależy od wybranego środka transportu.

Legalnie wolno również przywieźć jedynie 125 g kawiorku w oryginalnym słoiku z banderolą.

KARTA MIGRACYJNA

Po przylocie na lotnisko lub na przejściu drogowym przejdziemy kontrolę paszportową. Pogranicznik sprawdzi naszą wizę i wydrukuje w dwóch egzemplarzach tzw. kartę migracyjną nazywaną powszechnie *migracjonką*, która stanowi potwierdzenie wjazdu na teren Federacji Rosyjskiej. Następnie każe nam ją podpisać, po czym jedną część karty zachowa dla siebie, a drugą zostawi nam w paszporcie.

"А" (Въезд/Arrival)		Республика Беларусь	
Российская Федерация		Republic of Belarus	
Russian Federation		Республика Беларусь	
Миграционная карта		Серия/Serial	4608
Migration Card		№	2450254
Фамилия/Surname (Family name)			
Имя/Given name(s)			
Отчество/Patronymic			
Дата рождения/Date of birth			
Дни/Day	Месяц/Month	Год/Year	Пол/Sex
			Муж/Male ☐ Жен/Female ☐
Гражданство/Nationality			
Документ, удостоверяющий личность/Passport or other ID			
Имя, фамилия (полное наименование) организации/Name, Surname (full name of the organization)			
Место пребывания/Place of stay			
Срок пребывания/Duration of stay			
С/Prints		Д/П/Signatures	
Служебные отметки/For official use only			
Въезд в Российскую Федерацию/Republic of Belarus/Date of arrival in the Russian Federation/Republic of Belarus		Въезд на Республику Беларусь/Republic of Belarus/Date of departure from the Russian Federation/Republic of Belarus	

"Б" (Выезд/Departure)		Республика Беларусь	
Российская Федерация		Republic of Belarus	
Russian Federation		Республика Беларусь	
Миграционная карта		Серия/Serial	4608
Migration Card		№	2450254
Фамилия/Surname (Family name)			
Имя/Given name(s)			
Отчество/Patronymic			
Дата рождения/Date of birth			
Дни/Day	Месяц/Month	Год/Year	Пол/Sex
			Муж/Male ☐ Жен/Female ☐
Гражданство/Nationality			
Документ, удостоверяющий личность/Passport or other ID			
Имя, фамилия (полное наименование) организации/Name, Surname (full name of the organization)			
Место пребывания/Place of stay			
Срок пребывания/Duration of stay			
С/Prints		Д/П/Signatures	
Служебные отметки/For official use only			
Въезд в Российскую Федерацию/Republic of Belarus/Date of arrival in the Russian Federation/Republic of Belarus		Въезд на Республику Беларусь/Republic of Belarus/Date of departure from the Russian Federation/Republic of Belarus	

Karta migracyjna (*migracjonka*) – pogranicznik włoży nam do paszportu jedną jej połowę.

Migracjonka zawiera nasze dane paszportowe oraz pieczętkę służb granicznych. Jest to jedna z pozostałości dawnego radzieckiego systemu i sposobu myślenia. Wszystkie dane zawarte w *migracjonce* są również w wizie lub paszporcie, podobnie pieczętkę wjazdową przybija się też na wizę. Dla rosyjskich służb *migracjonka* pozostaje jednak absolutnie kluczową sprawą i w trakcie naszego wyjazdu **bezwzględnie trzymamy kartę migracyjną wewnątrz paszportu**, który to zawsze nosimy przy sobie. *Migracjonka* zostanie zabrana, gdy będziemy opuszczać Rosję. W przypadku zgubienia karty migracyjnej powinniśmy skierować się do najbliższego urzędu migracyjnego – najłatwiej będzie uzyskać szczegółowe informacje przez nasze przedstawicielstwa dyplomatyczne lub przez lokalną policję. Brak karty migracyjnej przy kontroli paszportowej może poważnie utrudnić wyjazd z Rosji!

OBOWIĄZEK MELDUNKOWY

W Rosji istnieje obowiązek meldunkowy (регистрация) dla obcokrajowców. Jest to kolejny relik minionej epoki i polega on na zarejestrowaniu swojego pobytu w jednym z wyznaczonych oddziałów MSW lub komisariatów policji. Najczęściej w czynności tej pośredniczy personel hotelowy, który, kserując nasz paszport, przesyła informację o przybyciu obcokrajowca do odpowiednich służb. Jeżeli zaś nocujemy w prywatnej kwaterze, u przyjaciół lub rodziny, wówczas nasz gospodarz musi zatroszczyć się o dopełnienie tego obowiązku. To na **stronie goszczącej**, wyszczególnionej we wniosku wizowym, a nie na nas, jako na przyjeżdżających, spoczywa odpowiedzialność za dokonanie „rejestracji”.

Zameldować należy się najpóźniej 7. dnia po przyjeździe. Liczone są jedynie dni robocze, zatem przy uwzględnieniu dwóch weekendów można przebywać w Rosji nawet przez 11 dni bez rejestracji. W praktyce oznacza to, że turyści odwiedzający Moskwę na krótszy okres, nie muszą martwić się kwestią meldunku. Jeśli jednak recepcjonista oferuje nam taką usługę, warto z niej skorzystać i zachować wydane nam potwierdzenie rejestracji aż do końca pobytu.

CAR-SHARING

System wypożyczania samochodów na minuty jest w stolicy Rosji bardzo popularny. Moskwa jest miastem z największą ilością dostępnych maszyn – do dyspozycji mieszkańców i gości jest ich blisko 30 tysięcy. Największą flotę posiada Yandex, a koszt wypożyczenia samochodu za pomocą aplikacji Yandex.Drive oscyduje w granicach 8–10 rubli/min. Inne firmy oferujące wynajem to Delimobil (Делимобиль) i BelkaCar. Car-sharing jest interesującą alternatywą dla taksówki, gdyż przejazd wynajętym autem kosztuje zwykle dwukrotnie mniej niż samochód z kierowcą na analogicznej trasie. Prawo jazdy wydane w Polsce jest ważne na terenie Federacji Rosyjskiej.

ROWERY MIEJSKIE I HULAJNOGI

Oceniając przez pryzmat standardów Europy Zachodniej, można stwierdzić, że Moskwa zdecydowanie nie jest miastem przyjaznym rowerzystom. Trudno mówić o istnieniu „sieci” ścieżek rowerowych. Istnieją pojedyncze, z rzadka połączone ze sobą fragmenty w różnych częściach miasta. Najdłuższymi ścieżkami w centrum Moskwy są droga wzdłuż Pierścienia Bulwarowego oraz wzdłuż rzeki Moskwy w dzielnicy Chamowniki. Jazdę po ulicach podejmuje się na własne ryzyko – moskiewscy kierowcy przyzwyczajeni są do dużych prędkości, nie zaś do widoku rowerzysty na swoim pasie ruchu. Chodniki są zwykle zatłoczone, a problemem dla rowerzystów bywają wysokie krawężniki.

W Moskwie istnieje sieć rowerów miejskich Velobike (Велобайк), uruchamiana w sezonie letnim – zwykle od kwietnia do października. Dostępne są rowery tradycyjne oraz elektryczne. Dostęp do systemu na 24 godziny kosztuje 155 rubli. W tym czasie możemy korzystać z roweru przez 30 minut. Kolejne pół godziny to 30 rubli dopłaty, natomiast dłuższa jazda kosztuje już więcej – wypożyczenie roweru na cały dzień to koszt 1540 rubli. Szczegółowy cennik oraz mapa stacji i ścieżek rowerowych dostępna jest na stronie: velobike.ru.

Mapa ścieżek rowerowych

Do Moskwy zawiatała również moda na hulajnogi elektryczne. Największą flotę tego typu pojazdów posiada firma Whoosh, ale lokalny gigant Yandex również oferuje wynajem hulajnóg. Ceny są bardzo przystępne – opłata wstępna to 50 rubli, a każda kolejna minuta jazdy kosztuje jedynie 6 rubli.

PORUSZANIE SIĘ PIESZO

Większości turystów przyjdzie poruszać się po Moskwie także pieszo – choćby po to, by dotrzeć na najbliższą stację metra. Ponadto część ulic w ścisłym centrum miasta jest wyłączona z ruchu kołowego. Niestety wciąż regułą jest, że pieszy stoi najniżej w hierarchii uczestników ruchu drogowego. Infrastruktura uliczna w stolicy Rosji nadaje zdecydowany priorytet samochodom – piesi często są spychani do przejść podziemnych i bywa, że muszą przeciskać się chodnikami zastawionymi przez zaparkowane auta.

Należy być ostrożnym przy przechodzeniu przez ulicę. Zielone światło na przejściu dla pieszych nie zwalnia nas z obowiązku rozglądania się i upewnienia, że posiadacz czarnego lexusa nie zdecydował się jednak na zignorowanie swojego czerwonego światła. Ponadto wiele przejść dla pieszych nie posiada sygnalizacji świetlnej – tyczy się to nawet szerokich, kilkupasmowych arterii. Wielu moskiewian próbuje pokonywać takie zebry „na raty” lub przebiegając przed maskami rozpędzonych pojazdów. Jeśli nie czujemy się wystarczająco pewnie, zdecydowanie nie warto ryzykować. Lepiej jest poszukać przejścia dla pieszych z działającą sygnalizacją lub przejścia podziemnego.

PIĘTRA W ROSYJSKICH BUDYNKACH

Przebywając w Moskwie, będziemy naturalnie wchodzić do wielu budynków. Warto zdawać sobie sprawę z innego niż w Polsce systemu numeracji pięter. W Rosji nie istnieje odpowiednik naszego „parteru” czy też „0. piętra”. Poziom parteru to dla Rosjan już piętro pierwsze (первый этаж). Zatem chcąc dostać się na parter, w windzie naciskamy guzik z cyfrą „1”. A pytając o dojście na „polskie” drugie piętro, należy zagadnąć o „rosyjskie” trzecie (третий этаж). Aby uniknąć niejasności, we wszystkich opisach tego przewodnika przyjęto rosyjski sposób oznaczania pięter!

HISTORIA MOSKWy

Dzieje Moskwy sięgają przynajmniej XII wieku, a historia tego miasta obfituje w wiele interesujących, choć często też tragicznych, wydarzeń. Przed przyjazdem do stolicy Rosji warto prześledzić ciąg wydarzeń, który doprowadził do przekształcenia się niewielkiego ruskiego grodu w jedno z największych miast całego świata.

PRZYJDŹ DO MNIE, BRACIE, DO MOSKOWA

Pierwsza pisana wzmianka o Moskwie w źródłach historycznych pochodzi z XII wieku. Był to okres rozpadu Rusi Kijowskiej, niegdyś prężnego organizmu państwowego zajmującego większość terenów dzisiejszej Ukrainy, Białorusi i zachodniej Rosji, na mniejsze księstwa. Jednym z władców takich księstw był Jurij Dołgorukij, rządzący Księstwem Rostowsko-Suzdalskim, które obejmowało swym zasięgiem także ziemie moskiewskie. Zwrócił się on do swojego sojusznika, księcia czernihowskiego Światosława Olegowicza, z prośbą o spotkanie słowami: „Przyjdź do mnie, bracie, do Moskwa” (*Приди ко мне, брате, в Москов*). Według niektórych historyków do owego spotkania doszło

Pomnik Jurija Dołgorukiego

4 kwietnia 1147 roku i tę datę rosyjska historiografia przyjmuje za dzień założenia Moskwy.

Konkretne zaproszenie „do Moskwa” musiało oznaczać, że miejsce to było już wówczas znane. Rzeczywiście, odkrycia archeologiczne dokonane na terenie Monasteru Daniłowskiego wskazują na istnienie tam osady słowiańskiej już w IX wieku. Na ziemiach przyszłej Moskwy znajdowały się liczne grodziska z palisadami i fosami z czasem zdominowane przez plemię Wiatyczów.

Położenie tych ziem było wyjątkowo korzystne. Zbiegały się tu liczne szlaki wodne i drogi lądowe łączące stolice okolicznych księstw – Smoleńsk i Połock z Rostowem i Suzdałem czy Riazań z Nowogrodem Wielkim. Sprzyjało to rozwojowi handlu. Jednocześnie przyszła Moskwa leżała nieco na uboczu od głównych szlaków komunikacyjnych między Azją a Europą. Pozwalało to, przynajmniej początkowo, unikać pustoszących najazdów tatarskich.

Zatem w dniu spotkania książąt „w Moskwie” istniała tam już prężnie rozwinięta osada z fortyfikacjami obronnymi oraz fosą i była ona na tyle bogata, by móc ugościć książąt „wystawną ucztą”, jak informuje latopis. Jurij Dołgorukij, który znany był z zakładania nowych grodów i stawiania ufortyfikowanych twierdz, postanowił zbudować podobne umocnienia w Moskwie. Z jego inicjatywy w 1156 r. wokół Wzgórza Borowickiego został wzniesiony pierwszy drewniany fragment muru obronnego, który dał początek dzisiejszemu Kremlowi. Sam Jurij Dołgorukij jest dziś powszechnie uważany za założyciela Moskwy.

WIELKIE KSIĘSTWO I MOSKIEWSKIE PIERŚCIE

Na przełomie XII i XIII w. znaczenie Moskwy wzrosło na tyle, że w 1213 r. stała się ona stolicą oddzielnego organizmu państwowego – Księstwa Moskiewskiego. Niestety w siłę rosły też hordy mongolskie, które w 1238 r. napadły i spustoszyły miasto. Latopis przybliżający przebieg najazdu mówi o pięciu dniach oblężenia i opisuje Moskwę jako miasto z licznymi cerkwiami, monasterami i osadami, co świadczy o znaczeniu i rozmiarze młodego grodu.

Środowisku nie pomaga także wzmożony ruch na moskiewskich ulicach. Urzędnicy szacują, że aż za 90% zanieczyszczeń w powietrzu odpowiadają właśnie samochody. Od lipca 2021 r. w rosyjskim prawodawstwie pojawiła się możliwość wyznaczania przez poszczególne miasta „stref czystego transportu”, do których wjazd mogłyby mieć tylko samochody spełniające określone standardy emisji spalin. Moskwa jeszcze przed przyjęciem nowego prawa ograniczyła możliwość wjazdu na obwodnicę (MKAD) TIR-om o standardzie Euro-2, a do tzw. Trzeciego Transportowego Pierścienia (TTK) położonego w promieniu ok. 5 km od Kremla mogą dostać się tylko ciężarówki spełniające normę Euro-3. Zakaz ten obowiązuje jednak tylko w ciągu dnia. Co gorsza, żadne ograniczenia nie dotyczą samochodów osobowych. Kwestia uregulowania wjazdu starszych maszyn będzie w najbliższych latach wymagała odważnych i niepopularnych decyzji podejmowanych przez władze Moskwy.

W temacie ekologii pojawiają się jednak także dobre wiadomości. Po pierwsze dzięki zakrojonym na szeroką skalę modernizacjom znacznie poprawiła się jakość wody dostarczanej mieszkańcom przez miejskie przedsiębiorstwo wodociągowe. Według najnowszych badań czystość moskiewskiej wody pozwala na picie jej prosto z kranu. Ponadto od początku 2020 r. mieszkańcy stolicy zostali zobowiązani do segregacji odpadów. System jest mniej rozbudowany niż w naszym kraju – moskwianie mają do dyspozycji kontener niebieski (na odpady nadające się do recyklingu – szkło, papier, plastik i metal) oraz szary na śmieci zmieszane. W końcu o swoim lepszym stanie daje znać sama przyroda – w 2019 r. po raz pierwszy od dziesięcioleci w Moskwie zaobserwowano pojawienie się bobrów, a w należącym częściowo do miasta Parku Narodowym „Łosinyj Ostrow” zwiększa się populacja losi.

PROGRAM „RENOWACJI”

Tematem, który od kilku lat nieustannie znajduje się na czołówkach moskiewskich mediów, jest tzw. „Program renowacji” (Программа реновации). W 2017 r. władze miasta ogłosiły start przedsięwzięcia, polegającego na zburzeniu starych pięciopiętrowych bloków z lat 60. (tzw.

Stare chruszczowki znikają z krajobrazu Moskwy na skutek wdrażanego programu „renowacji”

chruszczówek), znajdujących się w złym stanie technicznym. Pierwotnie do rozbiórki przewidziano aż osiem tysięcy budynków zamieszkałych przez ok. 1,6 mln moskwiaków. Decyzja ta wywołała ogromne emocje wśród mieszkańców – nie było jasne, na jakiej zasadzie będą przydzielane nowe mieszkania, mnożyły się wątpliwości co do lokalizacji, metrażu i standardu nowych lokali. Spora część lokatorów wyszła na ulicę – największy protest przeciwko programowi renowacji zgromadził aż 20 tysięcy demonstrantów. W odpowiedzi urzędnicy uściślili reguły przeprowadzek, skrócili pierwotną listę budynków do wyburzenia i wprowadzili zasadę, że na rozbiórkę danego bloku musi zgodzić się 2/3 jej lokatorów. Ujawniło to pewną sprzeczność, bo przecież budynki miały być burzone ze względu na zły stan techniczny, a nie wolę większości. Wielu moskwiaków nie miało wątpliwości – nie chodzi o kondycję danego domu, a o jego lokalizację. Niskie chruszczowki bardzo często znajdowały się w centrum miasta lub w świetnie skomunikowanych dzielnicach. Na miejscu jednego pięciopiętrowego bloku otoczonego dużą ilością zieleni, deweloper postawić

TRASA 4.: ULICA TWERSKA I WIELKA NIKICKA

Ulica Twerska (Тверская) tradycyjnie uważana jest za główną ulicę miasta Moskwy. Historyczny trakt wiodący w stronę Tweru i dalej Petersburga tworzy dziś także jedną z ciekawszych przestrzeni architektonicznych i urbanistycznych stolicy Rosji. Podczas spaceru odwiedzimy także Patriarsze Prudy znane z powieści „Mistrz i Małgorzata”, a do centrum wrócimy interesującą ulicą Wielką Nikicką (Большая Никитская).

Pieszą wędrowkę po ulicy Twerskiej rozpocząć można, przechodząc z Placu Maneżowego przejściem podziemnym na drugą stronę ulicy Ochotnyj Riad. Punktem orientacyjnym może być gmach hotelu „Nacional” (zob. s. 179). Najbliżej położonymi stacjami metra są Ochotnyj Riad (1 ОХОТНЫЙ РЯД) i Teatralna (2 ТЕАТРАЛЬНАЯ). Natomiast wysiadając na stacji o nazwie Twerska (3 ТВЕРСКАЯ), znajdziemy się w połowie omawianego traktu. Spacer wzdłuż samej Twerskiej zajmie ok. godziny, a przejście wzdłuż Patriarszych Prudów i dalej ulicą Wielką Nikicką to kolejne 1,5godz.

HISTORIA ULICY TWERSKIEJ

O istnieniu w tym miejscu wytyczonej drogi prowadzącej w stronę stolicy sąsiedniego księstwa – Tweru – zaświadczać już dwunastowieczne kroniki. Znaczenie traktu wzrosło dodatkowo w XV w., odkąd tą drogą można było udać się również do Nowogrodu Wielkiego. W okresie średniowiecza ulica Twerska sięgała do linii dzisiejszego Pierścienia Ogrodowego (wówczas granica Ziemnego Grodu) i była zakończona zamykaną na noc bramą. Od XVI stulecia przy Twerskiej zaczynają wznosić się rezydencje bojarów, cerkwie i monastery, zaś charakter ulicy, jako najbardziej poczesnej arterii miasta, wykształca się w XVIII w. Od tego czasu ulica była już nie tylko drogą na Twer czy Nowogród, ale przede wszystkim drogą wylotową prowadzącą do nowej stolicy – Petersburga. Przez ulicę Twerską carowie w uroczystych

do turkusowego **16** pałacyku pod numerem 53. Przez pół roku duże mieszkanie na piątym budynku wynajmował Aleksander Puszkina. Trzy miesiące spędził tam, będąc już żonaty z Natalią Gonczarową. Parę młodą przedstawia postawiony naprzeciwko budynku pomnik z 1999 r. Dziś mieszkanie artysty znajduje się w zarządzie Muzeum Puszkina i zaadaptowane jest na wnętrza muzealne. Opowiadają one historię zarówno poety, jak i ogólnie życia literackiego Moskwy XIX w. Zwiedzać można również wnętrza sąsiedniego **17** domu pod numerem 55, w którym przez 26 lat mieszkał poeta i filozof Andriej Biełyj. Ekspozycja pozwala zaznajomić się nie tylko z życiorysem twórcy, ale także zobaczyć ciekawe wnętrza typowego mieszkania literackiego z końca XIX w.

Ulicę Arbat zamyka monumentalny gmach **18** Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Jego fasadę podziwiać możemy już od strony Pierścienia Ogrodowego. Socrealistyczny wieżowiec to jedna z tzw. siedmiu sióstr Stalina, czyli drapaczy chmur wybudowanych w Moskwie na przełomie lat 40. i 50. Wysokość gmachu MSZ, w którym swoje biura mają także inne resorty, wynosi 172 m, a łączna powierzchnia pomieszczeń to aż 65 tysięcy m². Fasadę wciąż zdobi godło ZSRR. Co ciekawe, pierwotne plany nie zakładały zwieńczenia wysokościowca wąską wieżą z iglicą. Według legendy, gdy Stalin przejeżdżał obok już oddawanego do użytku gmachu, stwierdził, że tradycyjna rosyjska architektura zakłada ostrosłupowe zakończenia budynków, nie zaś płaskie dachy. Po tych słowach wodza budynek szybko zyskał nadbudówkę. Obecnie siedziba MSZ jest w trakcie czyszczenia, a górna część budynku już odzyskała oryginalny jasny kolor.

Od wysokościowca Ministerstwa Spraw Zagranicznych skręcamy w prawo i idziemy ok. 600 m wzdłuż ruchliwego Pierścienia Ogrodowego, docierając na ulicę Nowy Arbat.

Państwowy Akademicki Teatr im. Jewgienija Wachtangowa

(Государственный академический театр имени Евгения Вахтангова)

📍 ul. Arbat (Арбат) 26

🌐 repertuar i bilety: vakhtangov.ru/afisha/moscow

Centralny Dom Aktora im. Aleksandry Jabłoczkiny

(Центральный Дом Актёра имени А.А. Яблочковой)

📍 ul. Arbat (Арбат) 35

🌐 repertuar i bilety: rfcda.ru

Muzeum Aleksandra Skriabina (Мемориальный музей А.Н. Скрябина)

📍 Bolszoj Nikołopieskowskij Zaulek (Большой Николопесковский переулок) 11

🌐 bilety on-line: scriabinmuseum.ru

🕒 śr., pt.–niedz.: 11:00–19:00, czw.: 13:00–21:00; pon.–wt.: nieczynne

🎫 300₽

Dom-Muzeum Konstantyna Melnikowa (Дом Мельникова)

📍 Kriwoarbackij Zaulek (Кривоарбатский переулок) 10

🌐 bilety on-line: muar.ru/dom-melnikova-posetitelyam

🕒 zwiedzanie możliwe jest raz dziennie tylko z przewodnikiem: codziennie oprócz niedz. i pon.; II–X wycieczka rozpoczyna się o 13:00, XI–I: 12:00. Zwiedzanie trwa 1,5–2 godz.

🎫 1200₽; ulg. do 18 r.ż.: 800₽

Mieszkania Aleksandra Puszkina i Andrieja Bielego

(Мемориальная квартира А.С. Пушкина и А. Белого)

📍 ul. Arbat (Арбат) 53 i 55

🌐 pushkinmuseum.ru

🕒 śr., pt.–niedz.: 10:00–18:00, czw.: 13:00–21:00; pon.–wt.: nieczynne

🎫 250₽; ulg. do 17 r.ż.: 100₽

NOWY ARBAT I OKOLICA

Ulica Nowy Arbat (Новый Арбат) to jedna z najbardziej znanych ulic Moskwy. Tę 1,5-kilometrową ruchliwą arterię wytyczono w początku lat 60. i nazwano Prospektem Kalinina, choć nazwa „Nowy Arbat” już wtedy równolegle funkcjonowała w codziennym obiegu. W zamyśle architektów miała to być nie tylko szeroka aleja usprawniająca komunikację w zachodniej części Moskwy, ale także kompleksowy projekt urbanistyczny z wieżowcami mieszkalnymi, usługowymi i administracyjnymi, swoista

kondygnacji ma według zamysłu architektów przypominać kapitański mostek na potężnym statku. Naprzeciwko widzimy narożny **2** pałac należący do **Barbary Razumowskiej**, jednej z bogatszych kobiet XVIII-wiecznej Moskwy. Właścicielka wzniosła tę rezydencję dla siebie po rozstaniu z mężem i wycofaniu z życia towarzyskiego, stąd do budynku przyłgnęło popularne określenie „dom bez miłości”. W czasie wojen napoleońskich pałac nie ucierpiał, gdyż znajdowała się tam kwatery feldmarszałka Eduarda Mortiera, głównodowodzącego siłami francuskimi.

MIASTO NA SIĘDMIU WZGÓRZACH

Po upadku Konstantynopola Moskwa starała się przejąć spuściznę Cesarstwa Rzymskiego, głosząc koncepcję „Trzeciego Rzymu”. Wkrótce zaczęto dopatrywać się kolejnych odniesień między stolicą państwa rosyjskiego a Rzymem. Najpopularniejszym z podobieństw miało być założenie Moskwy na siedmiu okalających ją wzgórzach: Borowickim (dzisiejszy Kreml), Pskowskim (okolice Parku Zariadje), Twerskim (ulica Twerska), Wagańkowskim (okolice Arbatu), Czortolskim (na jego miejscu Sobór Chrystusa Zbawiciela), Wszywej Górki (dziś stoi tam dom na Nabrzeżu Kotielniczewskim) i Górki Iwanowskiej. W miarę rozrostu terytorialnego Moskwy listę „7 wzgórz” wielokrotnie zmieniano, dostosowując do nowych granic miasta. Współcześnie większość wzgórz jest zupełnie nierozpoznawalna ze względu na zabudowanie terenu.

Kolejnym z interesujących zabytków na Marosiejce jest niewielka **3** cerkiew **św. Mikołaja** (храм Николая Чудотворца) pod numerem 5. Warto zajrzeć do jej niewielkiego, ale urzekającego różnobarwnością wnętrza. Ze świątynią kontrastuje dość ponury neoklasycystyczny gmach wzniesiony w latach 1913–1914 dla **4** Towarzystwa Poligraficzno-Wydawniczo-Księgarskiego (Товарищество печатания, издательства и книжной торговли, nr 7). Tę organizacją kierował Iwan Sytin, najbardziej znany wydawca przedrewolucyjnej Rosji. Przechodząc obok ładnego pałacu Naryszkinów-Raguzińskich (nr 11), trafiamy na jedno z bardziej bogato zdobionych gmachów w tej części Moskwy. **5** Pałac Rumiancewów (усада Румянцева) został zbudowany w II poł. XVIII w., według projektu architekta Matwieja

Kazakowa lub Wasilija Bażenowa (być może była to wspólna praca obu słynnych twórców). Obecna pseudobarokowa fasada z kariatydami jest efektem przebudowy dokonanej w latach 80. XIX w. Od 1993 r. pałac zajmuje Ambasada Białorusi.

CZYSTE STAWY

Idąc dalej Marosiejką, po kilkuset metrach dojdziemy do jednego z najbardziej znanych i urokliwych odcinków Pierścienia Ogrodowego – nad tzw. Czyste Stawy (Чистые пруды). Niegdyś były to zanieczyszczone bajora, do których lokalni rzeźnicy z ul. Miasnickiej wyrzucali odpady. Oczyszczono je z początkiem XVII w., wtedy także nazwano na pamiątkę rewitalizacji i urządzono jako jeden duży staw. Do dziś jego okolica jest popularnym miejscem odpoczynku w centrum Moskwy. W lecie można wynająć tam łódkę, a w zimie pojeździć na łyżwach po zamarzniętej tafli. Czyste Stawy są obecnie kojarzone jako miejsce spotkań młodzieży różnych subkultur, a także przestrzeń dla różnorodnych demonstracji o charakterze społecznym i politycznym. Spacerując wokół stawu, miło jest zanucić słynną piosenkę pt. „Czystyje prudy” wykonywaną przez legendarnego rosyjskiego piosenkarza Iwana Talkowa.

Patrząc na drugą stronę ulicy, zauważamy niewielką cerkiew **6** **św. Kosmy i Damiana** (Церковь Космы и Дамиана). Jej sylwetkę kształtują połączone ze sobą rotundy, które zaprojektował Kazakow.

Skracamy w prawo, wchodząc w wąski zaułek Starosadskij (Старосадский переулок) nazwany tak w nawiązaniu do istniejących tam niegdyś sadów i ogrodów wielkokszyjących. Pod numerem 4/5, wzdłuż zaułka ciągnie się fasada XIX-wiecznej kamienicy, niedawno ładnie odmalowana. Dochodząc do jej końca, spoglądamy w lewo, dostrzegając w głębi podwórza strzeżoną sylwetkę **7** luterańskiej katedry pw. **św. Piotra i Pawła** (лютеранский кафедральный собор Св. Петра и Павла) o wysokość wieży wynoszącej 62 m. Pierwszy ewangelicki zbór powstał w tym miejscu w 1819 r., obecny kościół jest zaś efektem rozbudowy z początku XX w. Jego ciekawa architektura, określana jako eklektyczna, łączy w sobie cechy neogotyku, secesji i stylu romańskiego. Kircha mocno ucierpiała w trakcie pogromów antynieemieckich w 1915 r., w czasach radzieckich zaś nie uniknęła losu większości

W HOTELU – В ГОСТИНИЦЕ

у меня забронирован номер на фамилию...	u minia zabranirawan nomir na familiju...	mam rezerwację pokoju na nazwisko...
мне нужна регистрация	mnie nużna registracija	potrzebuję meldunku
я хочу...	ja chaciu...	chcę...
заселиться/выселиться	zasilica/wysilica	zakwaterować/ wykwaterować się
оплатить бронь	aplatit' broń	opłacić rezerwację
оплатить мини-бар	aplatit' mini-bar	zapłacić za barek
где находится лифт?	gdie nahodica lift?	gdzie jest winda?
можно ли оставить багаж после выезда?	można li astawit' багаж posli wysilenija?	czy można przechować bagaż po wymeldowaniu?
можно ли заселиться/ выселиться раньше / позже	można li zasilica/ wysilica raniszy/pozży?	czy można zakwaterować/ wykwaterować się wcześniej/ później?
где и во сколько завтрак?	gdie i wa skolka zaftrak?	gdzie i w jakich godzinach jest śniadanie?
есть ли в гостинице/ рядом ресторан?	jest' li w gostinice/ riadam ristarana?	czy w hotelu/w pobliżu jest restauracja?
в моём номере отсутствует...	w majom nomiri atsuctwujet...	w moim pokoju nie ma...
полотенце	palatience	ręcznika
постельное бельё	pastielnaje biljo	pościeli
туалетная бумага	tualiectnaja bumaga	papieru toaletowego
пульт для телевизора/ кондиционера	pult dlia tiliwizara/ kandicianiera	pilota do telewizora/ klimatyzacji
(горячая) вода	(gariaciaja) wada	(cieplej) wody
в моём номере не работает...	w majom nomiri nie rabotajit...	w moim pokoju nie działa...
телевизор	tiliwizar	telewizor
кондиционер	kandicianier	klimatyzacja
радиатор/батарея	radiatar/batariejca	grzejnik
душ	dusz	prysznic

можно ли, пожалуйста, убрать номер/сменить постельное бельё?	można li pażalsta ubrat' nomit/sminit' pastielnaje biljo?	czy można prosić o posprzątanie pokoju/ wymianę pościeli?
можно ли одолжить...	można li adalżyť'...	czy można pożyczyć...
утюг	utiuk	żelazko
гладильную доску	gladilnuju dosku	deskę do prasowania
штопор	sztopar	korkociąg
открывалку	atkrywalky	otwieracz
стакан	stakan	szklankę
чайник	ciajnik	czajnik
зажигалку/спички	zażygalku/spički	zapalniczkę/zapałki

W SALONIE OPERATORA KOMÓRKOWEGO
– В САЛОНЕ СВЯЗИ

я хочу купить SIM карту	ja chaciu kupit' sim kartu	chcę kupić kartę SIM
я хочу пополнить счёт	ja chaciu popolnit' śtot	chcę doładować konto
какая стоимость этого пакета?	kakaja stoimost' ctawa pakietca?	ile kosztuje ten pakiet?
сколько гигабайтов включено в тариф?	skolka gigabajtaf fkliucino f tarift?	ile gigabajtów zawiera ta taryfa?
сколько стоит минута звонка в Польше?	skolka stojt minuta zwanka w Polszu?	ile kosztuje minuta rozmowy do Polski?
можете проверить, роуминг включён?	możyti prawierit', roumink wklučion?	proszę sprawdzić, czy włączone są rozmowy międzynarodowe

PORUSZANIE SIĘ PO MIEŚCIE
– ПЕРЕМЕЩЕНИЕ ПО ГОРОДУ

прямо	priama	prosto
повернуть налево/ направо	pawirnut' nalicwa/ naprawa	skręcić w lewo/w prawo